

3. Буряк П.Ю. Податковий контроль в Україні : монографія. – Т. I. Попередній контроль / П.Ю. Буряк, Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька. – Львів : Вид-во "Простір-М", 2007. – 400 с.
4. Буряк П.Ю. Податковий контроль в Україні : монографія. – Т. II. Контрольно-перевірочний процес / П.Ю. Буряк, Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька, О.Б. Осідач. – Львів : Вид-во "Простір-М", 2007. – 420 с.
5. Буряк П.Ю. Податковий контроль : підручник / П.Ю. Буряк, Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька, В.З. Білінський. – К. : Вид-во "Хай-Тек Прес", 2007. – 608 с.
6. Карпінський Б.А. Податки. Довідник-словник : навч. посібн. / Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька, О.Б. Карпінська. – К. : Вид-во "Професіонал", 2008. – 464 с.
7. Карпінський Б.А. Податок на додану вартість як основа бюджетоутворення / Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька // Економіст : наук. журнал. – 2007. – № 1. – С. 30-33.
8. Карпінський Б.А. Стратегічний податковий менеджмент як механізм управління економічним розвитком держави / Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька // Стратегічні пріоритети : наук.-аналіт. щокварт. зб. – 2007. – № 4(5). – С. 126-133.
9. Карпінський Б.А. Вплив системи адміністрування податку на додану вартість на регіональний розвиток / Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2007. – Вип. 17.3. – С. 321-327.
10. Карпінський Б.А. Основи формування стратегічного податкового менеджменту / Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2007. – Вип. 17.5. – С. 129-136.
11. Карпінський Б.А. Реформування податкової системи як пріоритет покращення підприємницького клімату території / Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька // Регіональна бізнес-економіка та управління : зб. наук. праць. – 2007. – № 2. – С. 94-103.
12. Карпінський Б.А. Особливості прояву суперечностей у територіальних податково-бюджетних відносинах / Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії : зб. наук. праць. – Сер.: Економічні науки. – 2007. – № 2(18). – С. 68-74.
13. Кейнс Д.М. Общая теория занятости, процента и денег / Д.М. Кейнс. – М. : Изд-во "ЭК-СМО", 2009. – 958 с.
14. Котіна Г. Податкові важелі впливу на економіку в сучасних умовах: вітчизняний та світовий досвід / Г. Котіна, М. Степура // Економіст : наук. журнал. – 2010. – № 5. – С. 31-35.
15. Податковий словник-довідник / за ред. Л.Л. Тарангул; упоряд. Л.Л. Тарангул, З.С. Варналій, А.М. Новицький, Н.Б. Новицька, Н.М. Борейко. – К. : Вид-во "Знання України", 2010. – 155 с.
16. Іванов Ю.Б. Регулятивний потенціал податкової системи України : монографія / Ю.Б. Іванов, О.М. Тищенко, К.В. Давискіба, Л.М. Карпов та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Ю.Б. Іванова. – Харків : Вид-во ХНЕУ, 2009. – 336 с.
17. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения / Д. Рикардо. – М. : Изд-во "Госкомиздат", 1955. – Т. 1. – 310 с.
18. Русакова И.Г. Налоги и налогообложение / И.Г. Русакова, В.А. Кашина. – М. : Изд-во "Финансы", 1998. – 496 с.
19. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М. : Изд-во "Эксмо", 2007. – 960 с.
20. Юрій С.І. Сучасні тенденції розвитку європейського оподаткування та новітня парадигма податкової політики в Україні : монографія / С.І. Юрій, А.І. Крисоватий, Т.В. Кошук. – Тернопіль : Вид-во ТНЕУ, 2010. – 292 с.
21. Karpinsky B.A. Role of budget-taxes in formation equation of the financial system of the state: evaluation and prognostic approach / B.A. Karpinsky, S.K. Shkulka // Nauka i studia. Ekonomiczne nauki. – 2012. – № 1(46). – S. 71-80.
22. Krugman P.R. International Economics: Theory and Policy / P.R. Krugman, M. Obstfeld. – 8 ed. – New Jersey : Prentice Hall, 2008. – 712 p.
23. Laffer A. The Economics of the Tax Revolt / A. Laffer, J. Seymour. – New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1979. – 143 с.

**Карпінський Б.А., Шкулка С.К. Эволюция теоретических взглядов в системе бюджетобразующих налогов**

Систематизирована еволюційна зміна теоретических взглядов на економіческую природу налогов в контексте бюджетобразующих, выделено их место в обеспечении социально-экономического развития государства. Определены особенности изме-

нения налоговой политики в системе бюджетобразующих налогов в современных условиях как важной составляющей реформирующих мероприятий по повышению наполняемости государственной казны. Указано, что, кроме наведения порядка в администрировании налогов, приоритетным остается фактор снижения расходов. Одним из характерных показателей в системе бюджетобразующих налогов остается эффективность налогообложения, а с ней – снижение расходов на их администрирование. Подчеркнуто, что данный процесс должен идти по направлениям: усиление уровня обслуживания налогоплательщиками каждого бюджетобразующего налога, дальнейшее снижение затрат на их администрирование. Одновременно с мероприятиями в системе налоговых органов должна вестись политика по повышению культуры уплаты бюджетобразующих налогов субъектами хозяйствования.

**Ключевые слова:** финансы, теория налогов, бюджетобразующие налоги, эволюция взглядов, налоговая политика, налогообложение, администрирование, бюджет, предпринимательство.

**Karpinsky B.A., Shkulka S.K. The Evolution of Theoretical Views in the System of Budget Forming Taxes**

An evolutionary change of theoretical views on the economic nature of taxes in the context of budget forming taxes is systematized. The importance of taxes in the socio-economic development of the state is distinguished. Some features of tax policy changes in the system of budget forming taxes in modern terms as an important component of reforming measures to improve state treasury filling are identified. It is noted that in addition to restoring order in tax administration, the factor in reducing costs still remains of priority. One of the distinctive parameters of the budget forming tax system is tax efficiency, and thus reducing the cost of their administration. This process is supposed to follow such directions as improving the level of service of each budget forming tax, and also further reducing costs for their administration.

The policy concerning the improvement of budget forming tax payment culture should be implemented simultaneously with the measures in the system of tax entities.

**Key words:** finance, tax theory, budget forming taxes, the evolution of thinking, tax policy, tax administration, budget, business.

УДК 336.14:352

Доц. Н.І. Власюк, канд. екон. наук – Львівська КА

**ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ**

В умовах обмеженості фінансових ресурсів та фінансової кризи в Україні особливу нагально постають питання, пов'язані з ефективністю використання бюджетних коштів. Розглянуто та проаналізовано проблеми, пов'язані з неефективним використанням бюджетних коштів на місцевому рівні. Обґрунтовано потребу проведення фінансового контролю як інструменту підвищення ефективності використання коштів регіонального рівня та висвітлено основні типові порушення, виявлені державними контролерами під час виконання місцевих бюджетів. Визначено основні заходи, які мають покращити ефективність бюджетного процесу на місцевому рівні, втілення яких допоможе сконцентрувати бюджетні ресурси на вирішенні пріоритетних проблем регіону.

**Ключові слова:** місцевий бюджет, фінансовий контроль, бюджетний процес, доходи бюджету, видатки бюджету.

**Постановка проблеми.** Значна кількість місцевих бюджетів в Україні, а також тенденції зростання обсягів та зміни структури місцевих фінансів вимагають перегляду підходів до організації державного фінансового контролю їх виконання з метою підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

Питанням розвитку державного фінансового контролю як інструменту підвищення ефективності використання коштів на регіональному рівні приділяли увагу такі дослідники, як М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, В.І. Кравченко, Н.І. Рубан, І.Б. Стефанюк та ін. Проте організація контролю виконання місцевих бюджетів недостатньо досліджена у науковій літературі, а економічне життя регіонів потребує ретельнішого оцінювання стану використання фінансових ресурсів місцевими органами влади з метою виявлення резервів доходів місцевих бюджетів.

**Мета дослідження** – обґрунтування та аналіз проблем, пов'язаних з неефективним використанням бюджетних коштів на місцевому рівні, виявлених внаслідок здійснення фінансового контролю, та визначення основних шляхів підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

**Виклад основного матеріалу.** Згідно із законодавством функцію контролю використання коштів місцевих бюджетів покладено на Міністерство фінансів, Державну контрольно-ревізійну службу, органи Державного казначейства України, місцеві державні адміністрації. Практика фінансового контролю, яку на рівні місцевих бюджетів реалізує Державна контрольно-ревізійна служба України, засвідчує наявність порушень і проблем у виконанні місцевих бюджетів, зокрема у використанні коштів. Так, типовими порушеннями, які виявили державні контролери під час виконання місцевих бюджетів за останні роки, були:

- планування та здійснення видатків, не віднесені згідно з вимогами Бюджетного кодексу України до видатків, що здійснюються з місцевих бюджетів відповідного рівня, а також проведення впродовж бюджетного періоду видатків на фінансування бюджетних установ одночасно з різних бюджетів;
- недотримання вимог бюджетної класифікації, здійснення видатків, сутність яких не відповідає напрямам, визначеним законодавством, меті, на виконання якої ці кошти виділяються розпорядникам чи одержувачам бюджетних коштів;
- порушення норм бюджетного законодавства щодо зарахування окремих доходів до місцевих бюджетів відповідного рівня;
- недотримання вимог законодавства у частині формування та використання коштів резервного фонду місцевих бюджетів;
- затвердження в кошторисах бюджетних видатків, не передбачених законодавством та не підтверджених відповідними розрахунками;
- порушення законодавства з питань закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти; недотримання законодавства з питань оплати праці;
- завищення вартості та обсягів виконаних робіт із будівництва, реконструкції та капітального ремонту, інших послуг;
- заниження в обліку вартості активів внаслідок неоприбуткування земельних ділянок, будівель, споруд, матеріальних цінностей [1].

Розглянемо основні показники звіту про результати діяльності Держфінспекції України та її територіальних органів за результатами перевірок, проведених за січень-серпень 2010-2014 рр. по місцевих бюджетах України (табл. 1). Як показують розрахунки, у 2014 р. всі види порушень, порівняно з базовим та попереднім періодами, скоротились, що безумовно, є позитивним. Найбільші порушення, пов'язані з недотриманням бюджетного законодавства, спостерігаємо у 2011 р. Проаналізуємо структуру проведення витрат з місцевих бюджетів за січень-серпень 2010-2014 рр. з порушенням законодавства (табл. 2).

**Табл. 1. Показники за видами порушень використання бюджетних коштів у місцевих бюджетах України за 2010-2014 рр.**

Вид порушень	Рік					Відхилення (+, -) 2014 від	
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2013
Недоотримано фінансових ресурсів, млн грн	227,57	525,14	128,04	294,97	149,74	-77,83	-145,23
Проведення витрат з порушенням законодавства – всього (млн грн), в т.ч.:	396,88	480,65	260,97	422,77	287,99	-108,8	-134,8
- нецільові витрати державних ресурсів	125,41	125,95	53,46	84,27	59,14	-66,27	-25,13
- незаконні витрати	271,34	354,46	207,39	338,43	228,83	-42,51	-109,6
- недостачі	0,13	0,24	0,12	0,07	0,02	-0,11	-0,05

Джерело: склав автор за даними Держказначейства [7].

**Табл. 2. Динаміка структури проведення витрат з місцевих бюджетів України з порушенням законодавства за 2010-2014 рр. (%)**

Вид порушень	Рік					Темпи приросту	
	2010	2011	2012	2013	2014	2014/2010	2014/2013
Нецільові витрати державних ресурсів	31,59	26,20	20,48	19,96	20,53	64,9	102,8
Незаконні витрати	68,37	73,75	79,47	80,02	79,46	116,2	99,3
Недостачі	0,04	0,05	0,05	0,02	0,01	25,0	50,0
Разом	100	100	100	100	100	×	×

Джерело: склав автор за даними Держказначейства [7].

Як показують розрахунки, найбільшу частку у порушеннях займають незаконні витрати. Більше того, їх частка у 2014 р., порівняно з 2010 р., зросла на 16,2 %. Також на 2,8 % у звітному періоді збільшилась частка нецільових витрат бюджетних ресурсів порівняно з попереднім періодом. Натомість істотно скоротилась величина недостач. За період 2010-2014 рр. частка нецільових витрат державних ресурсів неухильно скорочується, тоді як питома вага незаконних витрат неухильно зростає. Тобто тенденція є вкрай небезпечною. Як бачимо, питома вага недостач є незначною.

Невиправданий, через залежність служби від показників результативності, залишковий принцип при виборі контролюючими органами місцевих бюджетів, надзвичайно низький показник охоплення контролем цих об'єктів, зміни, які сталися в законодавстві щодо організації державного фінансового контролю загалом та контролю виконання місцевих бюджетів зокрема, потребують перегляду підходів до організації контролю місцевих бюджетів.

Органам місцевого та регіонального самоврядування має бути надане право контролювати використання коштів, за рахунок яких фінансується реалізація власних і делегованих повноважень. На місцевому рівні варто створити місцеві рахункові палати, які здійснюватимуть контроль законності та ефективності використання відповідних коштів. У Законі "Про місцеве самоврядування в Україні" необхідно визначити статус таких палат, їх функції, права у процесі здійснення контрольних функцій тощо [4].

Під час вибору об'єктів контролю виконання місцевих бюджетів за видатками потрібно враховувати: наявність у затверджених бюджетах капітальних видатків; наявність місцевих бюджетних програм та затверджених видатків

для їх фінансування; наявність субвенцій капітального характеру (на спорудження об'єктів соціально-культурного призначення, подолання стихійного лиха, будівництво й реконструкцію об'єктів спільного використання, на поточне утримання об'єктів спільного використання тощо); наявність операцій за видатками бюджету розвитку; невиконання або неповне виконання вимог і пропозицій за результатами попередніх контрольних заходів; неприйняття або несвоєчасне прийняття рішення про затвердження місцевого бюджету; істотне зростання дебіторської та кредиторської заборгованостей; значне збільшення видатків відносно попередніх бюджетних років [3].

У сфері використання коштів місцевих бюджетів варто виділити такі основні проблеми. Надмірна централізація бюджетних ресурсів, яка спостерігається сьогодні в Україні, робить неможливим фінансування видатків місцевих бюджетів на рівні, який би забезпечував повноцінний розвиток регіонів. Крім цього, місцеві бюджети України значно диференціюються як за рівнем власних доходів, так і за рівнем видатків в розрахунку на 1 мешканця. Потребує оптимізації структура видатків місцевих бюджетів: на фоні щорічного значного зростання видатків соціального характеру економічні видатки скорочуються. Надмірна соціальна спрямованість видатків місцевих бюджетів практично унеможливує здійснення інвестицій в економічний розвиток підвідомчих територій. Це негативно позначається на тенденціях соціально-економічного розвитку регіону загалом та знижує економічну ефективність здійснення бюджетних видатків. Ще одна проблема – обмежений доступ органів місцевого самоврядування до ринку запозичень. Упродовж останніх років спостерігається поступове зниження рівня фінансової забезпеченості делегованих державою місцевому самоврядуванню повноважень. Так, якщо у 2009-2010 рр. делеговані повноваження забезпечувалися тільки на 86-89 % від реальної потреби, то у 2012 р. – на 80 %. Тенденція недофінансування делегованих повноважень збереглася й у 2013-2014 рр. [6].

Крім цього, недосконалий механізм проведення Державною казначейською службою бюджетних платежів, що здійснюються органами місцевого самоврядування. До основних заходів, які мають покращити ефективність бюджетного процесу та сприяти нарощенню обсягів бюджетних видатків інвестиційного характеру потрібно віднести:

- формування чітких принципів та критеріїв розподілу фінансових ресурсів між окремими територіями;
- формування системи надання допомоги депресивним і слаборозвиненим територіям на основі критерію "забезпеченість громадян стандартами соціальних послуг";
- стимулювання використання органами місцевого самоврядування не бюджетних механізмів регіонального розвитку, зокрема, державно-приватного партнерства, залучення зовнішніх та внутрішніх кредитних ресурсів, грантових коштів;
- зняття законодавчого обмеження щодо мінімальної чисельності мешканців міста для здійснення місцевих запозичень.

Ще одна низка проблем спричинена нестабільністю нормативно-правового забезпечення казначейського обслуговування місцевих бюджетів. Часті

зміни у законодавстві не дають змогу ефективно здійснювати функції, покладені на органи казначейства. Це створює різноманітні конфлікти та непорозуміння між органами казначейства і розпорядниками бюджетних коштів [5]. Значною проблемою для територіальних органів казначейства є несвоєчасне доведення до них змін у чинному законодавстві від вищих за підпорядкуванням органів казначейства. Запровадження єдиної інформаційної бази в органах Держказначейства з доступом до неї фінансових органів, бюджетних установ та інших зацікавлених користувачів дасть змогу уникнути дублювання інформації, підвищить прозорість бюджетного процесу.

**Висновки.** Втілення у практику окреслених рекомендацій та пропозицій дасть змогу підвищити ефективність управління коштами місцевих бюджетів та поліпшити якість їхнього казначейського обслуговування. Підвищення ефективності використання бюджетних коштів на місцевому рівні, водночас, вимагає вдосконалення управління бюджетним процесом і посилення відповідальності органів, які беруть участь у виконанні бюджетів. І у цьому контексті важливим інструментом виступає контроль.

### Література

1. Зайчикова В.В. Принципи забезпечення ефективності та прозорості в органах місцевого самоврядування / В.В. Зайчикова // Наукові праці НДФІ : зб. наук. праць. – 2008. – № 4(45). – С. 10-12.
2. Запатріна І.В. Удосконалення процесів контролю за ефективним використанням бюджетних коштів в Україні / І.В. Запатріна // Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем : зб. наук. праць. – 2007. – № 12. – С. 20-29.
3. Малярчук А. Організація виконання місцевих бюджетів / А. Малярчук // Економічний аналіз : зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 8. – Ч. 1. – С. 273-276.
4. Нікуліна Т.О. Проблеми та шляхи удосконалення діяльності органів Державного казначейства України / Т.О. Нікуліна // Економікс : зб. наук. праць. – 2010. – № 9. – С. 3-5.
5. Олійник Д.С. Питання вдосконалення контролю виконання місцевих бюджетів / Д.С. Олійник // Фінанси України : журнал. – 2008. – № 7. – С. 78-81.
6. Стефанюк І. Невеликий коментар про нещільне використання бюджетних коштів / І. Стефанюк // Фінансовий контроль : зб. наук. праць. – 2008. – № 6. – С. 48-51.
7. Офіційний web-сайт Державної казначейської служби України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.treasury.gov.ua>.

### **Власюк Н.И. Финансовый контроль как направление повышения эффективности бюджетного процесса на местном уровне**

В условиях ограниченности финансовых ресурсов и финансового кризиса в Украине особенно остро встают вопросы, связанные с эффективностью использования бюджетных средств. Рассмотрены и проанализированы проблемы, связанные с неэффективным использованием бюджетных средств на местном уровне. Обоснована необходимость проведения финансового контроля как инструмента повышения эффективности использования средств регионального уровня и освещены основные типичные нарушения, выявленные государственными контролерами при исполнении местных бюджетов. Определены основные мероприятия, которые должны улучшить эффективность бюджетного процесса на местном уровне, воплощение которых поможет сконцентрировать ресурсы на решении приоритетных проблем региона.

**Ключевые слова:** местный бюджет, финансовый контроль, бюджетный процесс, доходы бюджета, расходы бюджета.

### **Vlasyuk N.I. Financial Control as the Way to Increase the Budget Process Efficiency at the Local Level**

In the context of limited financial resources and the financial crisis in Ukraine issues related to the efficient use of public funds are particularly acute. The problems related to ineffici-

ent use of budget funds at the local level are reviewed and analysed. The necessity of audit as a tool for improving the use of funds at the regional level and the key common violations found by state inspectors in the performance of local budgets are highlighted. The main measures to improve the budget process at the local level are identified. The implementation of these measures will help to concentrate budget resources on addressing priority issues in the region.

**Key words:** local budget, financial control, budgeting, budget revenues, budget expenditures.

УДК 331.522

Доц. О.М. Гинда, канд. екон. наук –  
Львівська філія ВПНЗ "Європейський університет"

## АНАЛІЗ СТАТИСТИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Доведено потребу здійснювати економічну оцінку розвитку людського потенціалу, оскільки він є рушійною силою зростання економіки України. Проаналізовано основні зміни величин деяких з відповідних статистичних показників в окремих регіонах України протягом останніх років. Зроблено аналіз визначальних компонент розвитку людського потенціалу, зокрема демографічної, здоров'я, освітньої, духовно-інформаційної, стану ринку праці. Доведено неспроможність кількісно оцінити швидкість зміни аналізованих показників та запропоновано потребу проведення статистичного аналізу інтенсивності їх розвитку для ефективності економічного розвитку країни.

**Ключові слова:** людський потенціал, розвиток людського потенціалу, динамічні ряди, статистичні показники, статистичний аналіз, рівень безробіття, рівень світогляду.

**Постановка проблеми.** Соціально-економічні умови, що склалися в регіонах України за останні два десятиліття, зумовили економічну кризу. Її багатомірність нерозривно пов'язана із можливостями розвитку в економічній і політичній сферах, підтримкою зайнятості та достатнього рівня доходів населення, реалізацією демократичних принципів життя, інтелектуалізацією та соціалізацією суспільного відтворення, тобто сукупності чинників, які впливають на формування та реалізацію суб'єктного потенціалу людини.

В Україні нагально постала проблема, яка характерна для всіх пострадянських країн – це невисокий рівень добробуту, неефективні інститути та відсутність адекватного суб'єкта розвитку. Причини її виникнення криються у системних відтворювальних диспропорціях національної економіки, інституціональних провалах державотворення. Формування активності суб'єкта – це процес, у якому переплетені сфери матеріального та духовного виробництва. Цей процес залежить від соціально-демографічних, освітньо-професійних, інтелектуальних, духовних, культурних, мотиваційних та інших інституційних чинників. В основі суб'єктного впливу лежить людський потенціал, що відтворюється завдяки набутих знанням, навичкам, здоров'ю, мотивації, надбанням культури, енергії активності людини у суспільному виробництві.

Нині Україна дуже відстає від більшості європейських країн за рівнем багатьох показників економічного розвитку. Зростання обсягу виробництва важливо для забезпечення ресурсів, необхідних для розвитку суспільства, але само по собі мало чим допомагає розвитку людського потенціалу. Недооцінювання впливу людського розвитку на економічне зростання є ключовою, хоча й не єдиною причиною розриву в розвитку між Україною та іншими країнами.

У сучасних умовах пошуку шляхів подолання глобальної фінансово-економічної кризи, необхідно проводити економічну оцінку розвитку людського потенціалу, оскільки він є рушійною силою зростання економіки України. Вирішення широкого спектра наукових проблем економічної оцінки розвитку людського потенціалу, що характеризує економічний потенціал розвитку країни, набуває особливої актуальності.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Складні теоретичні питання визначення ролі та розвитку людського потенціалу досліджено у працях відомих вітчизняних та зарубіжних учених: О. Амоші, В. Близнюка, О. Бузгаліна, І. Бобуха, А. Гальчинського, В. Гейця, А. Гриценка, О. Грیشної, С. Дятлова, Т. Заславської, Ю. Корчагіна, Ю. Латова, Е. Лібанової, Л. Нестерова, О. Новікова, В. Марцинкевича, З. Пушкаря, В. Радаєва, І. Соболевої, О. Стефанішин, О. Субетто, В. Тарасевича, В. Федулової та ін.

Аналіз опублікованих праць, матеріалів наукових конференцій за дослідженнями цієї багатогранної проблеми показав, що, незважаючи на значні досягнення в теорії і практиці управління процесами розвитку людського потенціалу суспільства, багато питань ще потребують свого вирішення.

**Постановка цілей.** На основі аналізу статистичних показників, здійснити оцінювання рівня розвитку людського потенціалу регіонів України, для вирішення специфічних завдань щодо ефективності економічного розвитку країни.

**Виклад основного матеріалу.** Для оцінювання рівня розвитку людського потенціалу регіону потрібно врахування величини багатьох якісних і кількісних показників. Розглянемо як змінювалась величина деяких з відповідних статистичних показників у регіонах України протягом останніх років. Для проведення статистичного аналізу розвитку людського потенціалу регіонів України на основі офіційних статистичних даних Державної служби статистики України було сформовано річні динамічні ряди основних статистичних чинників такого розвитку за період 2005-2011 рр.

Важливе значення для рівня розвитку людського потенціалу регіону має його демографічна компонента. Вона має значний вплив на соціально-економічне становище в країні. За останні роки в Україні спостерігається стійке зменшення чисельності населення (депопуляція), як наслідок його звуженого відтворення, коли всі наступні покоління менш чисельні за попередні (табл. 1). Загалом по Україні (з 2005 по 2011 рр.) зменшилася кількість населення від 46,749 млн до 45,453 млн осіб. Відповідно, така ж тенденція зберігається й для більшості регіонів України. Зростання кількості населення за аналізований період відбулось тільки у Закарпатській обл., містах Києві та Севастополі. У Львівській обл. зменшилася кількість постійного населення впродовж 2005-2011 рр. на 36,2 тис., від 2,559 млн до 2,522 млн осіб. В області з найбільшою кількістю населення – Донецькій, таке зменшення становило 219,75 тис. осіб.

Більш детальна характеристика змін у регіональній структурі населення України дасть змогу провести подальший аналіз, який буде виконано у наступних розділах цієї роботи. Підтвердженням викладеного вище також динаміка кількості народжених та померлих в Україні (рис. 1). За аналізований період в Україні зросла кількість народжених і зменшилася кількість померлих у розра-